

MUDr. Liselotte Židová

Příběh Liselotte Židové

V roce 1996 se MUDr. Liselotte Židová, roz. Lipschitzová, setkala na Univerzitě Palackého se Simonem Wiesenthalem a pomáhala s tlumočením pro media. Snad to přispělo k jejímu rozhodnutí vydat svědectví o těžkých chvílích, které prožívala se svou rodinou. Nebylo jich málo, osud jí namíchal zvláštní ingredience: jako Židé prchali Lipschitzovi ze Sudet do českého vnitrozemí, značná část rodiny byla pak zavražděna v koncentračních táborech, jako Němci byli po válce vyháněni z Československa, dům v Sudetech, do kterého se vrátili, pohltily vody přehrady. Paní dr. Židové, člence Židovské obce Olomouc, se dostalo katolické výchovy.

Bezprostředním impulsem k návratu do minulosti byl pro paní Židovou zápis, který pořídila učitelka Anna Petrová, kronikářka Trojanovic, v roce 1941. Zápis si přečetla paní Židová v říjnu 2001 v Obecních novinách z Trojanovic: „Začínají persekuce Židů. Každý příslušník této rasy musil nosit potupné znamení, šesticípou Davidovu hvězdu na prsou. V naší obci bydlil jen pokřtěný Žid Liebschitz, který se přistěhoval se ženou a dítětem z pohraničí.“ Tehdy si uvědomila, že je její povinností podat svědectví a připomenout ty, kteří jí a jejím rodičům pomáhali.

„Na přelomu roku 2001-2002 jsem se při návštěvě Trojanovic – jako vždycky – zajímala ‚co je nového‘. Přečetla jsem si záznam z kroniky obce,“ napsala paní doktorka Židová v reakci na tuto informaci v novinách. Uvedla dále, že ‚jmenovaný ‚Žid Liebschitz‘ (správně Lipschitz) byl můj otec, jeho žena moje maminka a dítě jsem já – dnes již téměř dvaasedmdesátiletá babička. Dovolte mi proto, abych k tomuto záznamu připojila ‚zprávu o tom, jak to tenkrát bylo‘.“ Článek zveřejnil v březnu 2002 tehdejší starosta pan Drahomír Strnadel v Obecních novinách Trojanovic. Paní Liselotte Židová-Lipschitz se jím vyznala ze vztahu k Trojanovicím a jejich obyvatelům:

„Mé dětství bylo na jedné straně poznamenáno psychickým vypětím vzhledem k válečným událostem, na druhé straně díky dobrým lidem, kteří nás v Trojanovicích přijali, mi byl dopřán prožitek šťastného dětství a nově získaného domova; tento pocit přetrvává dodnes spolu s pocitem hluboké vděčnosti.“

Po tomto vyznání druhému domovu začala paní doktorka Liselotte Židová mluvit i na dalších fórech o svém životě, který je spjat s dobou a s mimořádnými okolnostmi, v nichž se na malé ploše jednoho života odrážejí dějiny česko-německých vztahů v pohraničí.

**Sedící: Berthold Lipschitz
a jeho žena Albertina
Stojící: Herta a Arthur Lipschitzovi**

Vyprávění Liselotte Židové o osudu německých Židů v Sudetech uveřejnil v roce 2002 zpravodaj německé turistické agentury Begegnung mit Böhmen (Setkání s Čechy), v roce 2007 poskytla paní Židová rozhovor Pavle Plaché v rámci projektu *Životní příběhy zapomenutých hrdinů*, na konferenci *Zapomenuté osudy* v roce 2008 poukázal na její zkušenosti Pavel Neústupný v přednášce *Mapování české viny na Němcích, kteří zůstali*. V témž roce se paní Židová zúčastnila diskuse s pamětníky ve Freibergu. Když se tehdy jeden z podezřavějších sudetských Němců zeptal, zda taková vyprávění mohou slyšet i Češi, vmísila se do diskuse organizátorka z Junge Aktion s krátkou odpovědí: „Promiňte, ale tohle je český, ne německý projekt.“ Paní Židová samozřejmě vystupovala na různých fórech u nás, například v roce 2010 vzpomínala na své zážitky z roku 1938 v pořadu rozhlasové stanice Leonardo „*Odsun Němců z českého pohraničí*“. Její životopis najdeme v digitálním archivu *Paměť národa*, který je společným projektem sdružení Post Bellum, Českého rozhlasu a Ústavu pro studium totalitních režimů.

Nejpodrobněji zpracoval výpověď paní Liselotte Židové historik Matěj Spurný z občanského sdružení Antikomplex, které se od roku 1998 zasazuje za českou reflexi německých dějin v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Vedl s ní rozhovor v lednu 2006 v Olomouci. Text byl zveřejněn v publikaci *Sudetské osudy*, Domažlice 2006, stejný rozhovor je přetištěn v knize *Sudetské příběhy / Sudeten-geschichten*, Praha 2010. Právě z tohoto rozhovoru v dalším textu citujeme.

Do začátku roku 1938 žili Lipschitzovi, tatínek Arthur a maminka Hedwig (rozená Czesch) v německé vesnici Spachendorf (Leskovec nad Moravicí). Uzavřeli úřední sňatek v roce 1927, jediná dcera Liselotte se jim narodila 13. září 1930. Tatínek pocházel z německé židovské rodiny, maminka byla katolička.

„Já jsem byla pokřtěna a vychována v katolickém duchu. Pamatuji si, že jako dítě jsem s maminkou chodila do kostela v Leskovci a nijak to nezbuzovalo pozornost nebo údiv. U dědečka, tatínka mého tatínka (babičku Albertinu jsem už nezažila), se jedlo košer a dodržovaly se svátky. Vždycky v období Velikonoc se tam objevily pytle macesů a macesové moučky, strašně mi to chutnalo. Když jsme tam byli, dědeček se vždycky ztratil, s řemínky na předloktí a s nějakou knížečkou šel do vedlejšího pokoje. Dnes vím, že se šel modlit, a dedukuji z toho, že byl asi ortodoxní. Můj tatínek ovšem ne.“

Od roku 1936 se Lipschitzovi necítili v Leskovci dobře. Nevraživost sousedů vůči židovské hlavě rodiny se stupňovala až do doby německého záboru pohraničí. Osmiletá Liselotte už vnímala, že se něco děje, že není vše v pořádku: „Vzpomínám si, že už několik dní před mobilizací jsme balili, pak přistavili nákladní auto a teď se nosily dolů věci,

**Hedvika (roz. Czesch) a Arthur Lipschitzovi,
rodiče Liselotte Lipschitz - Židové**

ry.

Do Trojanovic nakonec odjela jen maminka s Liselottou, tatínek Arthur se ještě snažil v Praze, kde měl na Vinohradech pronajatý byt, něco vyřizovat kolem továrny, v níž v Leskovci pracoval.

U Lipschitzů se mluvilo výhradně německy, byl to i Liselottin mateřský jazyk. Rodina byla proto zpočátku odkázána na česky mluvící tetu Mici, která pro ně vše zařizovala. Liselotte se rychle přizpůsobila, začala chodit do české školy. To také nebylo samozřejmé, ředitelka školy ji zpočátku vzhledem k židovskému původu nechtěla přijmout. Nakonec však ustoupila a Liselotte se bez problémů zařadila mezi spolužáky. Zřejmě zapůsobila tolerantní atmosféra Trojanovic, jejichž obyvatelé byli připraveni pomoci uprchlíkům.

Před Vánoci 1938 pozval Arthur Lipschitz manželku s dcerou do Prahy. V naivní víře, že se vyhne perzekucím, se dal 6. února 1939 v kostele na náměstí Jiřího z Poděbrad pokřtít a vzápětí církevním sňatkem s Hedvikou stvrdil svou novou náboženskou orientaci. Stihli to ještě před 15.

**Stojící: Buhumil Trubač s dětmi Jiřím a Dagmar
a Liselotte Lipschitzová
Sedící: Marie (Mici) Trubačová s Pavlem, Czesch Oma,
Hedvika a Arthur Lipschitzovi
Fotografie pořízena v roce 1943 ve Frenštátě pod Radhoštěm**

březnem, před vpádem německých vojsk. „Na to si pamatují, byli jsme ještě v Praze,“ říká paní Židová v rozhovoru z roku 2006. „Padal dešť se sněhem a celé to ve mně, dítěti, vzbuzovalo strašnou hrůzu.“

Tatínek Lipschitz práci v Praze ztratil, a tak se všichni tři definitivně odstěhovali k Trubačům do Trojanovic. Tam se devítiletá Liselotte cítila dobře, ve škole prospívala se samými jedničkami, i z češtiny. Zažila za celou dobu jen jeden incident, když nějaká babka na Lipschitzovy pokřikovala *Němčouři*.

Horší byl osud židovských příbuzných, kteří zůstali v Leskovci. „Asi v roce 1942 mě teta Mici vzala s sebou do Leskovce. Tehdy jsem naposledy viděla dědečka Lipschitze a tetu Hertu, tatínkovu sestru. Krátce na to byl potom Lipschitz Opa odvezen do Terezína, kde v roce 1943 zemřel. A Tante Herta zmizela úplně beze stop. Jednoho dne pro ni přijeli, upřesňovala paní Židová v rozhovoru. „Můj tatínek Žid, moje maminka německá katolička. A dále tam byli sestra strýčka Bohuše a její muž, oba zakládající členové Komunistické strany Československa. Taková sešlost v jednom domě uprostřed války!“

Tatínek Arthur Lipschitz dostal povolávací rozkaz v září 1944. Do prosince byl na Hagibor Platzu v Praze, odtud byl v lednu 1945 odtransportován do Terezína. „Měli jsme s tatínkem smluveno, že každý večer, pokud bude jasná obloha, se díváme na Velký vůz a vzpomínáme na sebe,“ říká paní Židová.

Liselotte v té době dokončila školu a šla se učit pánskou krejčovou. – 15. května 1945, když šla od krejčího domů

Ladislav Žid a Liselotte

Zaniklá vesnice Leskovce nad Moravicí (Spachendorf)

k obědu, uviděla přicházet tatínka. Vážil 45 kilo.

Válka skončila, ale útrapy rodiny pokračovaly. Lipschitzovi se přestěhovali zpět do Leskovce, do domu Tante Anni. Začalo shánění svědectví a potvrzení o chování německé části rodiny, které hrozil odsun. „Z doby, kdy jsme bydleli s tetami, si pamatuji několik zážitků. Jednou Lothar od Tante Anni řval nebo chtěl jít na záchod, tak rozsvítila, a za chvíli se ozvalo bušení na dveře. Až později jsem pochopila, že já jsem tam byla jako jejich ochranka, když jsem uměla česky. Šla jsem otevřít a tam byl Johnny, kluk, kterého jsem znala ze zábav. A tak jsem otevřela a říkám: ‚Co ty tady?‘ Že máme honem zhasnout, že Němci nesmí svítit. Tou dobou tam také jezdily bryčky s ruskými vojáky. Jeden koník, bryčka s jedním nebo dvěma vojáky. Jednou u nás zastavili, seskočili a

my jsme právě s Tante Ema stály před takovou zahrádečkou. Přišli a namířili samopal. ‚Nehmen Sie die Ringe ab. Sundejte si prstýnky.‘ No, tak já jsem sundala prstýnek, který jsem měla na památku od Tante Herta, ona sundala snubní prstýnek, oni je vzali a beze slova odjeli. Tante Ema mi to do nejdelsí smrti nemohla zapomenout, že jsem se měla ozvat, když jsem mluvila česky, a bránit se. Vždyť já jsem ale měla strach, bylo mi patnáct.“ Babička, Czesch Oma, byla i s tetami v roce 1946 odsunuta. Předtím byly odvezeny do sběrného tábora v Bruntále.

Lipschitzům se odsun vyhnul. Ale Arthuru Lipschitzovi, přestože prošel koncentračním táborem, se podařilo získat československé státní občanství až v roce 1947. Mezitím přišel o naprostou většinu svého majetku, který jemu, ani později jeho dceři Liselotte, nebyl nikdy vrácen. Tyto události dokumentují desítky prohlášení a výměrů, které má paní Židová pečlivě uschované.

Také o dům po Tante Anni Lipschitzovi přišli, ale později si ho zase koupili. Dnes je dům, stejně jako celý zatopený Leskovce, v němž po staletí žili němečtí a židovští předci paní doktorky Židové, pod vodami přehradní nádrže Slezská Harta.

Liselotte Lipschitzová zůstala v Leskovci jen po krátkou dobu, absolvovala rodinnou školu v Opavě, od roku 1953 studovala medicínu v Olomouci. V průběhu studií, v roce 1955, se provdala za Ladislava Žida, v té době si vzala k sobě svou maminku. Promovala v roce 1959 a poté pracovala 33 let jako lékařka.

„Prošla jsem nepříliš dlouhým údobím, kdy jsem si kladla otázku, co vlastně jsem nebo kam se mám zařadit,“ říká paní doktorka Židová v závěru citovaného rozhovoru. „To se ovšem dá těžko vyřešit, takže jsem toho nechala. Člověk si nemůže identity kovat jedním směrem, tedy zastávat ortodoxní stanovisko Starého zákona, Nového zákona a hledat, proč jsem Němka, a proč se mi líbí třeba Smetana a Dvořák. Ale já to vím, protože jsem většinou vyrůstala a byla vychovávána v prostředí slovanské kultury, z německé historie ani literatury zas toho tolik neznám. (...) Myslím si totiž, že člověk se musí nad svým životem zamýšlet. Důležité je být slušným člověkem, umět bránit zlu, a pak je jedno, jestli jsem ortodoxní křesťanka, nebo Židovka, nebo taková nebo maková Češka nebo Němka. Dnes už to považuji za méně důležité, i když je fakt, že někdy je mi třeba líto, že z židovství neznám nic, že jsem se víc nevyptávala, víc se nezajímala.“

*Tomáš Hrbek
Fotografie z archivu MUDr. Liselotte Židové*